



БЕЗИМЕНИ

Савремена, стварајућа култура на Косову и Метохији има своје издвојене и потпуно занемарене области, сегменте и уметнике. Вајарство је, за разлику од књижевности или сликарства, готово потпуно маргинализовано и непознато широј културној јавности, па чак и актуелној локалној ликовној сцени. Сем спорадичних учешћа на појединим ликовним колонијама, ови уметници, остали су без свога гласа, простора, галерија или јавних простора.

Простор изузетно богат сакралним споменицима дао је у периоду после Другог светског рата, између осталих, академике Светомира Арсића Басару и професора Зорана Каралејића. После бомбардовања 1999. године црквена баштина доживела је фатални ударац, а споменичко наслеђе по градовима, укључујући и дела из социјалистичког периода потпуно је уништено и, у највећој мери, нестало без трага. Изгледало је да су са тим делима, разарањима и изгоном становништва нестали и вајари, да је, сем Одсека за вајарство на Факултету уметности који је измештен из Приштине у Косовску Митровицу, замрла читава једна уметничка област. Међутим, савремено стварање и живот дали су изненађујући одговор: у гетима, у потпуној изолацији, без критике и вредновања, ради и ствара једна нова, млада генерација косовско-метохијских вајара.

Дом културе „Грачаница“ је, у дужем периоду, на различите начине пратио њихов рад, идентификовао их и имао делимичан увид у стварање. Улазак у гето-атеље и излазак на светло ових радова, није само откривање безимених стваралаца, него и откриће једне сведене поетике облика која настоји да се конституише као посебни израз настао између различитих облика и феномена зла. Ова изложба, први пут идентификује, представља и оквирно вреднује једну нову и непознату генерацију у оквиру савремене ликовне сцене Косова и Метохије. Овај скулпторски опус до сада није описиван, периодизован и евентуално вреднован и критички обрађиван.

На почетку реализације изложба је замишљена као један вид подршке младим људима, али се са дубљим увидом схватило да је реч о откривању поетике, највећим делом, засноване на иконичном праоблику, сведеној чулности и гласној гето тишини у којој је настала.

Дом културе „Грачаница“ је на основу тих критеријума за ову изложбу изабрао девет младих вајара. То су: Игор Чепкеновић (Липљан), Ђорђе Јоцић (Вучитрн), Ана Гашић (Осојане, Исток), Владимир Антић (Косовска Митровица), Славиша Михајловић (Косовска Каменица), Бранислав Ристић (Штрпце), Ненад Милосављевић (Доња Гуштерица, Липљан), Милисав Шарац (Косово Поље), Александра Станковић (Призрен). Сваки од њих заступљен је са по две скулптуре.

У скулптурама Бранислава Ристића однос простор–облик сведен је на међусобно прожимање где ваздух чини саставни део скулптуре, која као да је загњурена у простор

у коме се допуњује својом углачаном пуноћом. „Прочишћене скулптуре“ одлика су већине аутора: Ђорђа Антића, Ане Гашић, Владимира Антића и Александре Станковић. У њиховим радовима су примењени незаобилазни основни принципи: ликовност, једноставност и конзистентност, као и избегавање „алегоријског дискурса“ у корист форме и њеног ентитета. Поштовање материјала и његово довођење до перфекције и у савршен склад са идејом о облику, представља спој чулног и рационалног у актима Игора Чепкеновића и Ненада Милосављевића. Славиша Михајловић се издваја од осталих како материјалом који користи, тако и симболиком форме где су скулптуре приказане као фрактуре или преломи костију, што је метафора подељених светова који „криво срстају“. Два правоугаона камена прожета рељефним акцентима Милисава Шарца су својеврсна асоцијација на Газиместан, и део су уметникових тражења у духовности и сакралној уметности.

Остати и стварати безимен у својој енклави значи живети једну врсту подвига. Вајати потпуно изолован, без критике и са премало контаката, а бити поетички укључен у генерацијско стварање, у опште феномене и идеје времена значи да је ова уметност изнад свог времена. Безимени ствараоци у изолованим гето атељеима моделују своја размишљања, страхове, патњу, наду, а „Дух дише где хоће, и глас његов чујеш, а не знаш откуда долази и куда иде“ (Јн 3,8) и сведочи о феномену стваралачке постојаности и отпорности савремене српске уметничке сцене и културе на Косову и Метохији.